

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ РЕСУРСАМИ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ

Олена СОРОКІВСЬКА

Христина ГУПАЛО

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Тернопіль, Україна*

Ефективне управління матеріальними та фінансовими ресурсами публічних установ значною мірою залежить від якості нормативно-правового та інституційного середовища. У міжнародній практиці сформовано комплекс стандартів, який забезпечує прозорість, підзвітність і результативність використання публічних ресурсів. Для України важливим є поєднання міжнародних підходів (IPSAS, Good Governance, рекомендації ОЕСР) [1-3] та національного законодавства (Бюджетний кодекс України, закони у сфері бухгалтерського обліку, закупівель і фінансового контролю) [4-7].

Одним із ключових міжнародних інструментів є Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для публічного сектору (IPSAS), спрямовані на уніфікацію фінансової звітності та встановлення єдиного підходу до обліку активів, зобов'язань і результатів діяльності державних і муніципальних установ [2]. Впровадження IPSAS підвищує прозорість, достовірність та порівнянність фінансової інформації, що сприяє зміцненню інституційної довіри й можливості залучення зовнішнього фінансування.

Важливе значення мають рекомендації ОЕСР з управління публічними фінансами, які визначають принципи стратегічного бюджетування, середньострокового планування, моніторингу та оцінювання ефективності. Принципи Good Governance (Світовий банк, ООН) [3] формують стандарти доброчесності, підзвітності та відкритості, створюючи інституційне підґрунтя для раціонального використання ресурсів і сталого розвитку публічного сектору.

Національне законодавство України забезпечує нормативне регулювання фінансово-економічної діяльності установ. Бюджетний кодекс України [4] визначає порядок формування та розподілу бюджетних ресурсів, механізми бюджетного контролю й відповідальність учасників бюджетного процесу. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [5] регламентує ведення обліку, гармонізує національні стандарти з міжнародними та визначає вимоги до звітності державних установ.

Використання державних коштів і майна контролюється через Закон «Про публічні закупівлі» [6], який забезпечує прозорість і конкуренцію під час придбання товарів, робіт і послуг. Значну інституційну роль відіграє Закон «Про державну фінансову інспекцію» [7], який визначає механізми аудитів та перевірок діяльності установ, а також Закон «Про публічні фінанси» [8], що закріплює принципи ефективного, відкритого та відповідального управління ресурсами.

Практика зарубіжних країн демонструє, що нормативні стандарти здатні створювати умови для довгострокової фінансової стійкості публічного сектору. У США та Канаді широко застосовуються інтегровані системи фінансового та кадрового планування, що дозволяють оптимізувати бюджети, прогнозувати потреби та забезпечувати прозорість. У країнах ЄС (Швеція, Німеччина) ключовою є цифровізація бюджетного процесу й використання IPSAS для порівнянності даних. У Сінгапурі та Австралії провідну роль відіграють цифрові платформи управління ресурсами та екологічно відповідальні закупівлі, що дозволяють мінімізувати витрати та підвищувати стійкість матеріально-фінансової бази.

Ось кілька додаткових фактів про застосування міжнародних стандартів обліку та інституційних практик у публічному секторі інших країн:

За даними International Public Sector Accounting Standards Board (IPSASB), понад 80 країн та численні міжнародні організації вже прийняли або перебувають в процесі впровадження International Public Sector Accounting Standards (IPSAS), що свідчить про глобальний тренд на уніфікацію облікової звітності у державному секторі. У багатьох країнах-членах Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) значна частина урядів перейшла на облікову систему «нарахування» (accrual basis) замість класичного касового методу – це покращує повноту й прозорість звітності й дає змогу точніше аналізувати зобов'язання та активи держави.

У країнах ЄС (а також інших європейських державах) відбувається поступова гармонізація національних стандартів обліку з IPSAS – навіть якщо формального законодавчого прийняття немає, на практиці застосовуються «сучасні системи» обліку, близькі до IPSAS за своєю сутністю. Разом із тим, дослідження показують, що повне прийняття IPSAS – довготривалий і складний процес: більшість країн обирає часткове впровадження або адаптацію стандартів, через організаційні, інституційні та ресурсні обмеження.

Україна також активно впроваджує норми, спрямовані на прозорість і доброчесність фінансових процесів. Серед позитивних змін — застосування електронної системи закупівель, поетапна гармонізація обліку з IPSAS, розвиток інструментів аудиту та фінансового контролю. Це сприяє зміцненню ресурсної бази публічних установ, забезпечує стабільність фінансування державних послуг і підвищує довіру громадян до інституцій. Загалом, нормативно-правове та інституційне забезпечення відіграє ключову роль у формуванні умов для стабільної діяльності публічних установ. Поєднання міжнародних стандартів і національного законодавства забезпечує законність, прозорість і ефективність використання ресурсів. Підсилення цифрових інструментів, стратегічного планування, незалежного аудиту та доброчесності дозволяє створити сучасну систему управління публічними ресурсами, яка відповідає найкращим світовим практикам та сприяє сталому розвитку державного сектору.

Список використаних джерел:

- [Електронний ресурс]. 2024. Режим доступу: <https://www.oecd.org/> (дата звернення: 25.10.2025).
- [Електронний ресурс]. 2024. Режим доступу: <https://www.ipsasb.org/> (дата звернення: 25.10.2025).
- [Електронний ресурс]. 2023. Режим доступу: <https://www.worldbank.org/> (дата звернення: 27.10.2025).
- 4. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50 – 51. С. 572.
- 5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. С. 365.
- 6. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 9. С. 89.
- 7. Про державну фінансову інспекцію України : Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 13. С. 110.
- 8. Про публічні фінанси : Закон України (проект, позиції Мінфіну та Комітету ВРУ) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/> (дата звернення: 27.10.2025).